झुंझार पत्रकार बाबुराव ठाकूर 21 . 04 . 18

जन्मः **1326 डिसेंबर 1899** मृत्यूः **13 एप्रिल 1979**

बाबुराव सामंत हे नाव घेताच डोळयांसमोर उभं ठाकतं ते 'तरूण भारत' वर्तमानपत्र . किती समर्पक नाव आहे हे तो काळ होताच तसा तरूण . 1965 च्या दरम्यानची माझी पिढी तरूण . आमच्या देशासाठी लढणारे स्वातंत्र्य सैनिक तरूण . आमच्या कानीं पडणारं चाळीशी नुकतीच ओलांडणारं 'तरूण भारत' हे वर्तमानपत्र तरूण आणि याहीपुढे जाऊन मी म्हणेन की स्वातंत्र्य संग्रामातून देशभक्तीची बीजे आमच्या रोमारोमात पेरणारे साठीच्या घरात पोहचूनही चाळीशीचा उत्साह असणारे 'तरूण भारत ' या वर्तमानपत्राचे सर्वेसर्वा बाबुराव ठाकूरही तरूण . असं हे स्फुर्तीदायी चैतन्यमयी तारूण्य चौफेर दिसत असताना महात्मा गांधीजींच्या प्रभावाने भारावून जाऊन स्वातंत्र्य संग्रामाच्या आवाहनात हिरिरीने उतरलेले कुडाळदेशकर गौड ब्राम्हण ज्ञातीतील दोन तरूण म्हणजे एक स . का . पाटील व दुसरा तरूण बाबुराव ठाकूर . आमरण राष्ट्रसेवेसाठी वाहून घेणारे बाबुराव ठाकूर यांच्या अतुलनीय कार्याला मानवंदना देत आपण त्यांच्या जीवनपटाची ओळख करून घेऊया .

कोकणातील एका सामान्य कुटुंबात जन्मलेले बाबुराव ठाकूर म्हणजे धगधगत्या लालबुंद सूर्याला पकडायला धावणाऱ्या हनुमानाचंच रूप . हनुमानजींनी जन्मतःच धाव घेतली तर बाबुराव मिसरूड फुटण्याआधीच अन्यायाविरूध्द लढण्यास सरसावले . शालेय जीवनात असताना लोकमान्य टिळकांचं राजसत्तेविरूध्दचं जहाल लेखन आणि गोपाळराव आगरकर यांनी लेखनातून मांडलेल्या सामाजिक व्यथा या गोष्टींचा बाबुरावांच्या कोवळया मनावर महात्माजी टिळक या राष्ट्रीय नेत्यांना अपेक्षित असाच परिणाम झाला .

त्यांनी पहिलं पाऊल उचललं ते समवयस्क तरूणांची विधायक कार्यासाठी बांधणी करण्याकडे . त्यासाठी 'भारत वैभव समाजाची ' स्थापना केली . तरूणांची संघटना करून मोफत वाचनालये व स्वदेशी मालाची विक्री करणारं दुकान चालवलं . जनजागृतीसाठी

1919 साली म्हणजे ऐन विशीत असताना ‘तरूण भारत’मासिक सुरू केलं . बघता बघता हेबाळ मोठं होत गेलं आणि त्याचं साप्ताहिकात रूपांतर झालं आणि आज ते दैनिकाच्या रूपात घरोघर दिसत आहे. देशाचं स्वातं›य आणि देशवासियांना शिक्षण या एकाच नाण्याच्या दोन बाजू असून त्या समांतर गेल्या पाहिजेत ही त्यांची विचारसरणी होती. गोवा मुक्ती संग्रामात सक्रिय भाग घेऊन आंदोलनाची तीव्रता वाढण्यासाठी ‘तरूण भारत’साप्ताहिकाने □ंतीकारकांना यथायोग्य साथ दिली.

भाषावार प्रांतरचनेच्या निवाडयात मराठी माणसावर होणारा अन्याय लक्षात घेऊन महाराष्ट्र एकीकरण समितीची स्थापना करताना बाबुराव अग्र स्थानी होते. भाषावर प्रांत रचनेमुळे देशातील एकता भंग पावेल असं बाबुरावांचे ठाम मत होतं. पण तरीही पहिल्या फळीच्या नेत्यांनी ही योजना अंमलात आणून भौगोलिक दृष्टया सलग असलेला बेळगाव□निपाणी □कारवारचा मराठी सीमा भाग कर्नाटकाला जोडला. महाराष्ट्राचा हा भाग कर्नाटकला जोडल्याने मराठी भाषिकांवर अन्याय झाला ही गोष्ट बाबुरावांना सहन झाली नाही. ते खवळून उठले व त्यांनी या अन्यायाविरूध्द कंबर कसली. अखेरच्या श्वासापर्यंत बाबुराव या सीमा प्रश्नासाठी लढत राहिले. या लढयाची प्रेरक शक्ती बाबुरावच होते. **1937** साली‘ बेळगाव जिल्हा प्रथमिक शिक्षण समिती ’स्थापन करून राष्ट्रीय निधर्मी शिक्षण देणा□या **125** मराठी□**42** कन्नड आणि **1** उर्दु अशा जवळ जवळ **170** शाळा खेडोपाडयात सुरू केल्या. **1924** साली बेळगाव येथे भरलेल्या अखिल भारतीय कॉंग्रेसच्या अधिवेशनात राष्ट्रीय स्वयंसेवक म्हणून काम केलं. बेळगाव जिल्हा कॉंग्रेस समितीचे से□टरी म्हणून कित्येक वर्षे पदभार सांभाळला. मराठी प्रशिक्षित शिक्षकांची उणीव भासू लागल्यामुळे स्वातं›य युध्दाच्या काळात राणी पार्वतीदेवी कॉलेज आणि गोविंदराम सक्सेरिया सायन्स इस्टिटयूट ही महाविद्यालये जिद्दीने चालवली.

. **1942** साली गांधीजींची ‘चले जव ’ चळवळ सुरू झाली आणि बाबुरावांचा घोडा चौफेर उधळला. स्वयंसेवक□नेते यांची धरपकड करताना सत्ताधा□यांनी जनतेचे जे अनन्वित छळ केले ते पश्रिमपूर्वक लेखन करून□न्यायालयापुढे मांडण्याचं धारिष्टय

दाखवलं.जळजळीत लेखनाने महाराष्ट्र पेटता ठेवला. अन्याविरूध्द लढा म्हणजे नक्की काय केलं हे समजण्यासाठी दोन उदाहरणे पाहूया.**1942** च्या चळवळीत भूमिगत झालेला कोल्हापूरचा मुलगा हाती लागला नाही म्हणून संस्थानी पोलिसांनी त्याच्या आईला □ काशीबाईला पकडून तिची विटंबणा केली.बाबुरावांनी हा सर्व प्रकार □मशः तरूण भारत मध्ये छापून खळबळ उडवून दिली. इतर वर्तमानपत्रांनी ही बातमी महाराष्ट्राच्या कानाकोप□यात नेली. पटृणकुडीच्या ज्योती रामा राजगिरेला पोलिसांनी चौकशीसाठी नेलं. पोलिस ठाण्यातच त्याचा मृत्यू झाला असता पोलिस त्याच्या देहाची विल्हेवाट लावून मोकळे झाले होते. तसेच शामराव देशमुख हा चौकशीसाठी नेलेला कार्यकर्ता दुसरे दिवशी गळफास लावून मृत झालेला आढळला. अशी अनेक अन्यायाची प्रकरणे बाबुरावांचा निर्भिडपणा आणि जिद्द यामुळे उजेडात आली.'तरूण भारत' या वृत्तत्राची 'अन्यायाला वाचा फोडणारे वृत्तपत्र' अशी भारतभर ओळख झाली.

1946 साली राम मनोहर लोहिया यांच्या गोवा मुक्ती संग्रामात आणि **1955** च्या नानासाहेब गोरे□सुधाताई जोशी आदिंनी केलेल्या सत्याग्रह चळवळीत 'तरूण भारतने' महत्वाची भूमिका बजावली .आझाद गोमांतक दल आणि गोवा नॅशनल कॉग्रेस या संघटनांचा ' तरूण भारत ' हाच एकमेव आधार होता.गोव्यातील पोर्तुगीज राजवटीचे अत्याचार चव्हाटयावर येत होती आणि त्याचबरोबर गोव्यातील स्वातं›य चळवळीची आगेकूच सामान्य जनतेपर्यंत पोहचत होती ती केवळ बाबुरावांच्या 'तरूण भारत' मुळेच.'तरूण भारत' वर अनेक संकटे आली पण बाबुरावांनी अडचणींवर मात केली.

अशाप्रकारे तन मन धन देशासाठी वाहणारे बाबुराव जेवढे निस्सीम देशभक्त होते तेवढेच एक कर्तव्यदक्ष संसारी गृहस्थही होते.त्यांची कन्या सौ.अनघा सातोस्कर यांनी पित्याच्या कौटुंबिक आठवणी सांगितल्या आहेत.बाबुराव सतत कामात अथवा विचारत गर्क असत. 'विश्रांती' हा शब्द त्यांच्या शब्दकोषात नव्हताच असं म्हटलं तर गैर ठरणार नाही.घरात ते फारच कमी वेळ असत पण जेव्हां असत तेव्हां त्यांची हजेरी मागील दारच्या परसापर्यत असे. कारण शरीरानं ते परसदारी शतपावली घालताना दिसत पण

मनाने मात्र देशभर भटकंती करीत असत.त्यांच्यासारख्या मुरब्बी पत्रकारापुढे एकाच वेळी शेकडो प्रश्न आ वासून उभे असत. घरातील मंडळी दुपारचा चहा घेई तेव्हां बाबुराव दुपारचं जेवण घेत.सणासुदीला एकत्र जेवण्यासाठी मुले बाबुरावांना फोन करीत व 'पंधरा मिनिटात येतो 'हेच उत्तर पलिकडून ऐकू येई पण ती पंधरा मिनिटे कधी तासाभराच्या गणितात समाविष्ट होत हे त्यांचं त्यांनाच कळत नसे. त्यांनाही पंगतीची आवड होती पण कामाची त□ऱ्हाच काय विचित्र होती.एकदा सकाळी प्रेसमध्ये गेले की□बाबुराव तहानभूक□ घरदार हरवून जात असत.आपल्या तब्येतीची □पोटाच्या हाकेची बाबुरावांनी कधीच दखल घेतली नाही. मात्र जेवताना बडबड करायची नाही□पानावर अन्न टाकायचं नाही अशी नियमावली निश्चितच मुलांसाठी होती. त्याचं स्वतःचं जेवणही अतिशय सात्विक आणि मोजकंच असे.

त्यांनी मुलांवर कधी हात उचलला नाही की आवाजाचा स्वरही वर नेला नाही .पण बाबांबद्दलचा एक आदरयुक्त धाक मुलांना होता.मुलांचे त्यांनी कधी लाड केले नाहीत की त्यांना करडया धाकातही ठेवलं नाही.त्यांचं प्रेम डोळयातून दिसे. दरवर्षी जूनमध्ये मुलांना बाजरात स्वतः नेत व त्यांची शालेय खरेदी जातीने पूर्ण करीत.मुले सहलीला निघताना त्यांना निरोप द्यायला व सहल परत आल्यावर स्वागत करायला बाबुराव जातीने हजर असत.स्वतःच्या मुलांएवढंच त्यांचं आसपासच्या मुलांवरही बारीक लक्ष असे. कोणाच्याही आजारपणात बाबुराव धाऊन जात व मदत करीत.बाबुरावांना संगीत नाटके फार प्रिय होती. पण कामाच्या धबडग्यात संगीताची हौस पुरी करायला त्यांच्यापाशी वेळच नसे.

असे हे बाबुराव सामंत. समाजकारण आणि राजकारण या दोन्ही क्षेत्रात पत्रकार म्हणून लिलया वावरले.प्रसंगी दहा दिवसांचा तुरूंगवासही भोगला पण आपल्या कार्यक्षेत्रापासून जराही मागे हटले नाहीत.अत्यंत धोरणी□शिस्तबध्द□अन्यायाविरूध्द झगडणारा□ ध्येयवादी□'तरूण भारत' निष्ठेने चालवणारा□ज्यांची चिरंतन स्मृती जपावी अशी ही वंदनीय व्यक्ती. कुडाळ देशकर गौड ब्राह्मण ज्ञातीतील या महनीय स्वातं›यसेनानीला

उतारवयात कॅन्सर सारख्या दुर्धर आजाराशी झगडत **13** एप्रिल **1979** रोजी इहलोकीची यात्रा संपवावी लागली यागोष्टीची आजही आम्हाला खंत आहे. कदाचित आयुष्यभर झुंजार पत्रकार म्हणून जगलेला हा माणूस कर्करोग झाला असतानाही तितक्याच ताकदीने लढा देतो की हार मानून अश्रू ढाळीत बसतो हेच त्या जगन्नियंत्याला पहायचं होतं असं मला तरी वाटतं. त्यांच्या स्मृतीस आम्हां ज्ञातीबांधवांतर्फे मानाचा मुजरा.

जाता जाता जळगाव येथे **18** व्या मराठी पत्रकार संघाच्या वार्षिक अधिवेशनात बाबुरावांनी केलेल्या संस्मरणीय अध्यक्षीय भाषणातील मोजकाच भाग आम्ही पुन्हा देत आहोत. बाबुराव म्हणाले होते □□□

“मराठी पत्रकाराची परंपरा तेजस्वी आहे. पण भारतीय लोकशाहीचे स्वरूप बेगडी आहे. त्यात आश्वासनांची खैरात आहे पण कृती शून्य आहे. पत्रकार हा दीपस्तंभाप्रमाणे मार्गदर्शक असायला हवा. अन्याय दिसेल तिथे पत्रकाराची लेखणी झिजली पाहिजे. अन्यायाची जातपात □स्वकीय □परकीय अशी वर्गवारी नसते. निष्ठेने आणि निरोगी वृत्तीने पत्र चालवणा□या पत्रकारामुळे समाज जीवन अधिक समृध्द होतं.”

‘तरूण भारत’ चं छोटंसं रोपटं बाबुराव ठाकूत यांनी लावलं. आज त्याची पाळंमुळं महाराष्ट्र□कर्नाटक□गोवा राज्यात पसरवण्याचं कार्य त्यांचे चिरंजीव किरण ठाकूर हे स्वतः जातीने करीत आहेत.